

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
בהלכה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

נטילת ידיים לסעודה עם בקבוק

אפילו בטופח על מנת להטפח, והוסיף שעל כן ראה לרבותיו שהחמירו ולא נטלו ידיהם מכלי שקורין האנטפ"ס (חבית מים ויוצאים המים דרך מין ברו שנקרא הענדי"ל), כיוון שאי אפשר בשפיכה ראשונה עד הפרק. וסיים: והעולם מקילין ויש להם על מי לסמוך, וצריך להיזהר למשמש באותו הענדי"ל כל שנת שפיכת המים, כי לא ימשמש תמיד הנטילה פסולה, משום שכבר פסק 'כוח גברא' במה שיצאו המים בראשונה דרך שם.

ובדעת הב"ח הבינו הט"ז (סק"ה) והמגן אברהם (סק"ה) שהוא משווה את הנוטל דרך ברו לדין נטילה לחצאין, שאף על פי שאינו מפסיק לרגע מהנטילה, כיוון שאין המים מגיעים אל כל היד בבת אחת ממש, נחשב הדבר לנוטל לחצאין, והמגן אברהם אף חשב לדעת הב"ח ועל כן כתב שלא ליטול מכל כלי צר שאין מגיעים המים אל כל היד בבת אחת.

אולם תמה הט"ז על הב"ח, שהרי כל הנידון בנטילה לחצאין זהו רק אם שופך על מקצת ידו ופוסק, ושוב חוזר לשפוך על שאר ידו, אבל אם אינו מפסיק לרגע מלשפוך את המים, אף על פי שאין נשפך בפעם אחת על כל שיעור היד אין בכך כלום, שכל שלא שהה בינתיים כלל, נחשב הכול כשפיכה אחת, ומסיים שהמחמיר בזה הוא גם המתמיהים.

ובאליה רבה (סק"ה) מיישב תמיהת הט"ז, שבאמת כאשר אינו מפסיק כלל אין זה נחשב 'נטילה לחצאין' ואף הב"ח מודה לכך, ומה שהחמיר בברו הנוכח, זהו מאחר שצריך לסוכרו בכל שפיכה כדי שיבואו המים 'ככוח גברא', ונמצא שיש הפסק בין השפיכות, והוסיף האליה רבה לתמוה על המגן אברהם שהוציא מדברי הב"ח שאין ליטול מכל כלי שפיו צר, וכתב באליה רבה שבכלי זה אין כל חשש וגם הב"ח מודה שמותר, שהרי מכיון שאינו מפסיק כלל, הכל נחשב כשפיכה אחת.

המשנה ברורה פסק (סק"ל) כדעת הט"ז וכפי שביארו באליה רבה (שער הציון סק"ז), וכתב שאפילו בשתי שפיכות כל שלא שהה בינתיים כלל, כשפיכה אחת דמי, [וכתב בשער הציון שזה שלא כדעת המגן אברהם שמחמיר לכתחילה שיהיה הכול בשפיכה אחת ממש], ומכל מקום העלה, שבכלי האנדפ"ס שצריך לפתחו ולסגורו בכל שפיכה ושפיכה כדי שיבואו המים מכוח גברא, שאף שבזמן קצר כזה לא נחשב הפסק כדעת הט"ז, אם יש לו כלי אחר טוב שלא יטול מכלי כזה, וזאת כדי לחשוש לדעת הב"ח ורבותיו.

המורם מן האמור: א. באופן שנוטל חלק מידו ומפסיק, ובעוד ידו רטובה בשיעור טופח על מנת להטפח חוזר ליטול החלק השני, יש מחלוקת בין הראשונים אם עלתה לו נטילה, ולהלכה קיימא לן שעלתה לו נטילה. ב. בנוטל מברו שצריך לעצור באמצע השפיכה, נחלקו הפוסקים אם הפסקה קצרה כזו להפסקת חשב, והכריע המשנה ברורה כי רק כאשר יש לו כלי אחר, טוב שלא ייטול מהברו. ג. נטילה מכלי שפיו צר כגון בקבוק שתיה, שלא נפסק הקילוח אלא שאינו נוטל כל ידו בבת אחת, נחשבת השפיכה אחת, ועלתה לו

המשך בעמ' ב'

בני משפחה יצאו ליטול להתאוורר קמעא, לפוש ולנשום אויר. לקראת שעת הצהריים עצרו ממסלול נסיעתם בניגה יפה ומוצלח, על מנת להשיב את רעבונם ולצבור כוח להמשך. אולם כאשר באו ליטול ידיים לסעודה גילו, שאף לא אחד מהם הביא עימו כוסות שתיה, רק בקבוקי מים אישיים לקחו אתם, וכעת כוס הראוי לנטילת הידיים אין. האפשרות היחידה שעמדה בפניהם ליטול ידיהם מכלי, הייתה לרוקן בקבוק מים אחד ולמלאו מן הברזייה, אלא שהסתפקו האם בקבוק כשר להיות כלי לנטילת ידיים או שאינו ראוי לכך.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

חז"ל תיקנו בדיני נטילת ידיים שצריך ליטול בכלי דווקא, ושחזיק הכלי שיעור רביעית מים. מן הטעם זה כינוהו חכמים בלשון 'נטילת ידיים' ולא על נקיות ידיים או רחיצת ידיים, כלומר: נטילת מים בכלי, כדי לרחוץ את הידיים (ראה תוספות יום טוב ע"פ הרא"ש, ברכות פרק ח משנה ב). בבקבוק מים הנידון הוא, מאחר שצוואר הבקבוק הינו צר, כך שאין אפשרות לשפוך את המים על כל היד בשפיכה אחת, ועל כן יש לברר אם נטילה באופן כזה ראוי לכתחילה.

שורש הנידון מהספק המובא בגמרא בגיטין (דף טו:), בעי אילפא, ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין, ופירושו, אם מועיל מה שנטל רק חצי מהיד והפסיק, ושוב נטל את החצי היד השנייה, (ובשיעור הנטילה, אם צריך על כל כף היד או שמפסיק עד סוף פרקי אצבעותיו, הובאו שתי שיטות בשולחן ערוך סימן קס"ד, והספק כאן יתפרש בחצי מהשיעור כל אחד לשיטתו). ומבואר שם, שאין ספק שבאופן שניגב את היד בין נטילה לנטילה, שלא עלתה לו נטילה, 'דאמרי דבי רבי נאי' ידיים אין טהורות לחצאין, וכל הספק למסקנת הגמרא, כאשר בין נטילה ראשונה לנטילה שנייה נשארו הידיים רטובות בשיעור 'טופח על מנת להטפח', דהיינו שהנוגע בה, תתרטב ידו עד שתוכל להטפח - להרטיב מקום אחר, והגמרא אינה פושטת את הספק.

ולהלכה נחלקו הראשונים: א. דעת הרמב"ם, שאם נשארה היד רטובה בשיעור טופח על מנת להטפח עלתה לו נטילה וידו טהורה, וכן כתב הכל בו (סימן כג) בשם הראב"ד. ב. בדעת הרא"ש ורבינו שמשון פירש הבית יוסף (סימן קס"ב ס"ב), שהם סוברים שלא עלתה נטילה, ותמה עליהם על פי הכלל שאמרו: ספק בטהרת ידיים טהור (ידיים פרק ב משנה ד). עוד הקשה דקיימא לן בכל ספק דרבנן לקולא אפילו בבעיא שלא נפשטא, ובשולחן ערוך (ס"ג) פסק לקולא כדעת הרמב"ם.

הב"ח (שם) מיישב תמיהת הבית יוסף מדוע הרא"ש ור"ש החמירו בספק זה, משום שמדברי דבי רבי נאי שאמרו בסתם, 'ידיים אין טהורות לחצאין', משמע שבכל עניין אין טהורות

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

נשפך טחינה על זמירות שבת

בעת סעודת ליל השבת, שפך בטעות אחד המסובים סלט טחינה על גבי זמירות השבת שהיה פתוח על השולחן, בטבעיות לקח נייר טישו על מנת לנגב ולמזער את הלכלוך, אולם אחר העידו לאלתר כי יש חשש איסור 'מוחק' בפעולה זו, האם אכן הדבר אסור.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

בדרך כלל הטחינה אינה מכסה ואוטמת את האותיות,

כדי לפטור גם את המאכל הזה. בכל אופן שהוא, אם בריך שהכל, בדיעבד יצא.²

משלוח שיוצא ביום השבת

מייבא מוצרים מסין, שהזמין מספר דוגמאות במשלוח אוירי, אע"פ עקא שהספק מסין הצייע לו, או משלוח שיצא ביום שבת קודש כך שיקבלו ביום שני, או שיצא המשלוח ביום שני ויגיע ברביעי, האם מותר לו לאשר לגוי שישלח את המשלוח בשבת.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אם אינו אומר לו לשלוח בשבת, מותר לגוי לשלוח, כיוון שאינו מצוהו שיעשה דווקא בשבת, וגם אין הגוי עושה זאת בעיר של היהודי בפרהסיא.³

וכאשר הוא כך, נראה שאין זה בגדר מוחק והדבר מותר.¹

מסופק בברכת דבר מאכל

המחזיק בידו דבר מאכל שאינו יודע את מרכיביו ומה ברכתו, האם צריך למשוך אכילתו הימנו, או שיכול הוא לברך עליו שהכל, שהרי על הכל אם אמר שהכל יצא בדיעבד.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

ככל שאפשר לברר, יש לברר את מרכיבי המאכל. ובוודאי שכאשר הבידור הוא הלכתי, לא יברך שהכל בלי לברר. אמנם לגבי מרכיבי המאכל, אם לא ניתן לברר, יכול לברך שהכל. אמנם, ירא שמים ראוי לו שלא יאכל בלי לברר כדת מה היא הברכה הנכונה, או שיברך על מאכלים אחרים

מה הרוב בתבשיל, זהו מצב של בדיעבד שיוצא בשהכל.

3. שאין לו עדיפות שיצא דווקא בשבת, וגם שאין הספק פועל שלו, והאיסור בקבלן הוא אם אומר לו דוקא בשבת, או אשהוא בפרהסיא שרואים שיעושה זאת עבור היהודי אפילו כאינו אומר לו (סימן רמד).

כפשוטו דברי האחרונים, אולם במקרה של טחינה נראה שמותר, משום שאינם מכסים את האותיות לגמרי.

2. ברמ"א כתב (אור"ח סימן רב סעיף יח) ואם הוא מסופק בו אם הוא עיקר הפרי או לא, בורא פרי האדמה; ואם אינו יודע מה הוא, מברך שהכל. ופירש במשנה ברורה (סקי"ד)

1. במשנה ברורה סימן שמ כתב (סקי"ה) לגבי דיו או שאר דבר לח, שאסור לרוחץ ולנקותו מפני שמוחק, ומבאר בשער הציון (סקי"ח) שאף שעדיין לח שייך בו מחיקה ואינו חשוב ככיסוי בעלמא, וראה בביאור הלכה (דה"ה שעל הקף) שיש מקילין בזה. אמנם כתב בקצות השולחן (סי' קמ"ד הערה

שבואי הגדול הוא הנולד ראשון, ורק לחיוב מצוות, שתלוי בגמר י"ג, הנולד מאוחר השלים י"ג שנים קודם, אבל לאו דברים הנולד קודם נחשב לגדול. ולכן לגבי יבום וחליצה שאינם תלוי בשנים, וגם מי שנולד שעה קודם נחשב גדול, ודאי שהנולד קודם הוא הגדול, ורק לענין בר מצוה אמרו כן, ואין לך בו אלא חידושו.

ומוסף עוד, דאם תאמר שמי שנעשה קודם במ"צ נחשב הגדול, א"כ יהפך הדבר משנה לשנה, וכשתהיה השנה מעוברת נאמר שהנולד קודם הוא הגדול, ובשנה פשוטה, הנולד מאוחר יהיה הגדול. וזה ברור שכשיש שני אדרים בשנת ה"ג, הנולד באדר"א ייכנס למצוות באדר"א, לכן הכריע שהנולד קודם הוא הגדול לכל דבר, הן לייבום וחליצה והן לכיבוד.

גם בשו"ת "בנין ציון" (סי' קנ"ג-קנ"ב) האריך להוכיח כי הנולד ראשון הוא הגדול, אמנם סיים כמסתפק וכתב: ולדינא צריך עיון.

והגאון "חתן סופר" (או"ח ח"ב) כתב: אע"ג דאמרנו דבכה"ג הנולד אחריו נעשה בר מצוה קודם, מ"מ במקום שאין דר"ג ונושאים ב' נשים, ונולדו לאחד ב' שנים מב' נשים, או באדר ראשון וא' באדר שני, הנולד קודם הוא הגדול לענין חליצה וכיבוד אח הגדול, משום דלא כתיב ביה "שנה".

ובספר "בירור הלכה" (או"ח סי' נ"ה) להג"ר יחיאל זילבר ביאר, ששאלתנו תלויה במה שנחלקו האחרונים, באם גם שנת ה"ג ללידתם היא מעוברת, האם יש לפסוק שהנולד באדר"א נעשה בר מצוה באדר"א והנולד באדר"ב נעשה בר מצוה באדר"ב, כל אחד בהתאם לתאריך בו נולד, וכפי שנקטו רוב הפוסקים להלכה ולמעשה, או שגם באופן זה אינו נכנס למצוות עד אדר"ב (שהוא אדר העיקרי).

דעת הלכות קטנות שגם הנולד באדר"א אינו נעשה גדול עד אדר"ב, ולפיכך סבר שהנולד באדר"ב הוא הגדול - שהרי בא' לחודש כבר נכנס למצוות. אמנם השבות יעקב סובר שהנולד באדר"א ייכנס למצוות באדר"א, וממילא א"א שהנולד מאוחר ייחשב לגדול, דהרי בשנה מעוברת הנולד באדר"א ייעשה גדול לפניו, ואין לומר דאם הגיעו למצוות בשנה פשוטה - הנולד באדר"ב ייחשב לגדול, ואם בשנה מעוברת הנולד בסוף אדר"א ייחשב לגדול.

ולמעשה, כיוון שרוב הפוסקים נקטו להלכה שהנולד באדר"א ייכנס למצוות באדר"א, נראה להכריע שהנולד קודם הוא הגדול לייבום, לחליצה, ולכיבוד, וכנ"ל.

שו"ר בספר "תורת נתן" שאף הוא חקר בנידון זה והביא את הראיות שהובאו כאן, ופסק כנ"ל, והעיר שם על דברי הג"ר משה שטרנבוך שליט"א, שבספרו "מועדים וזמנים" (ח"ז סי' ר"ג) כתב מסביר דקדעתו ההלכות קטנות, שהנכנס למצוות קודם הוא הגדול, ונעלמו ממנו, במחכ"ת, דעת השבות יעקב ושאר האחרונים שהבאנו, שהנולד קודם הוא הבכור, והוא הנחשב גדול לכל דבר ועניין.

ראובן זכה להפוך לאב טרי ונרגש בהולדת שני בניו התאומים שיחיו. אלא ששאלת הלכתית מרתקת היא, איתם יחד עם צאתם לאוויר העולם; זאת, מאחר שהתאום הגדול נולד בכ"ט אדר א' סמוך לשקיעת החמה, ואחיו הקטן ממנו נולד אחריו בליל אדר ב'. כאשר שמע הבשורה המשמחת הגיעה לאוזני תלמיד חכם וידען מידידי הקרובים של האב, התקשר הלה לאחל מזל טוב ולהעיר את תשומת ליבו לכך, כי הנה בנו השני ייכנס לעול מצוות חודש לפני הבן הראשון! ראובן המופתע, מיהר לבית ההוראה לגבר האם אכן כך הדין. בנוסף שאל, האם השני ייחשב גם ל'בכור' לכל הלכותיו.

תשובה: בטרם נזדקק לשאלת הבכורה, נקדים כי צדק אותו ידיד, והלכה פסוקה היא (ש"ע או"ח סי' נה ס"ג), ומקורה בספר "חזון" (לגאון הקדמון רבי יעקב ברוך לנדא בעל האגור), שהנולד בכ"ט אדר א' ייעשה בן י"ג רק בכ"ט אדר, והנולד אחריו, בא' אדר"ב, יקדימו וייכנסו למצוות כבר בא' אדר. ויתכן הדבר בשני אחים, או באופן הנ"ל, או בעדות שלא קיבלו עליהם חרם דר"ג לא לישא שתי נשים, מי שנשא שתיים, ומהאחת נולד לו בן בכ"ט אדר"א, ומהשניה נולד לו בן בא' אדר"ב.

ועתה נפנה לשאלת הבכורה. ויודגש שאינה נוגעת רק למקרים נדירים של יבום וחליצה, שנפסק בשו"ע (או"ח סי' קס"א ס"ד) ומקורו בגמרא (יבמות כד). שמצוה בגדול (אלא שלמעשה פטט המנהג בישראל שלא לייבם), וכן לחלוץ. אלא יש השלכות הרבה יותר דחופות ומצויות:

א. מי משיניהם חייב בפדיון - כשימלאו לו שלושים יום?

ב. מי חייב לכבד את מי: במצוות כיבוד אב ואם בכלל חיוב לכבד את האח הגדול. מיהו הגדול?

ג. לענין ירושה: הבכור נוטל פי שניים, מיהו הבכור?

את השאלות הראשונה והשלישית ניתן לפתור בנקל: בלידה תלה רחמנא, ומי שנולד קודם הוא הבכור. ומאחר ואין עוררין על כך שהנולד בכ"ט אדר"א נולד קודם, הוא הבכור לענין פדיון הבן ולענין הירושה. אבל לגבי מצוות כיבוד, וכן לגבי חליצה, שדינים אלו תלויים בגדול, השאלה היא: מיהו הגדול, האם מי שנולד קודם, או שמה זה שנכנס קודם למצוות ונעשה "גדול" כמשמעותו ההלכתית?

נפתח ברבותא. ב"הלכות קטנות" (ח"ב סי' קעד), להג"ר יעקב גיזי, כתב: גזירת מלך היא ככה"ג דרב יעבדו צעיר, ולענין "כבד את אביך" וגו' לרבות אחיך הגדול, הקודם יכבד את המאוחר. וכן לענין ייבום, אע"פ שהראשון בכור לכהן, אבל אינו בדין 'והיה הבכור אשר תלד', כי אין לנו אלא דברי רבותינו (יבמות סג). דבגדול האחים הכתוב מדבר, והצעיר הוא הגדול.

וכתב דייתכן שלידת יעקב ועשיו היתה כעין זה, דהיינו שעשיו, הנולד ראשון, יצא בסוף אדר ראשון, ויעקב, שבא אחריו, נולד בתחילת אדר שני, ולכן נחשב הגדול.

אולם ב"שבות יעקב" (ח"א סי' ט) חלק עליו,

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

נטילה. [ובהגהות חתם סופר למגן אברהם כתב, שגם הוא לא החמיר רק בנפסק הקילוח, אבל בקילוח אחד ועדיין קיים כוח גברא מודה המגן אברהם שמצטרף].

ויש לציין שעל עצם הנטיילה בכלי חד פעמי, דנו פוסקי זמננו אם הוא נחשב כלי וראוי ליטול ממנו ידיים, ורבים מהפוסקים התירו את הנטיילה בהם, כיון שראויים הם לשימוש חוזר רק שמחמת ערכם הזול משליכים אותם, (מכתב מהגר"ש וואזנר מובא בקובץ מבית לוי ח"ג עמוד ע, שו"ת צ"ץ אליעזר חלק יב סימן כג ועוד), אולם יש מן הפוסקים שמפקפקים בכשרותם (שו"ת אגרות משה חלק ג סימן לט, ה'מנחת יצחק' מובא בקובץ אוהל משה חלק ה ועוד), על כן אם יש לו ספל נטיילה או כלי רב פעמי, נכון לכתחילה ליטול בכלי רב פעמי. ואולם נראה כי מחד גיסא יש לבקבוק חשיבות יותר מכוס חד פעמית, מאחר והוא ראוי לשימוש נוסף, ומה שכיום רובם זורקים את הבקבוקים, אינו לצד מה שהוא כל כך זול, אלא בגלל ריבוי השפע שיש ב"ה, עד שאין צורך להשתמש בו שוב.

להלכה: מותר ליטול ידיים לסעודה מכלי שפיו צר, כגון בקבוק שתיה. ויקפיד לכתחילה לא להפסיק בנטיילה עד שיטול כל ידו, ואף שאינו נוטל כל ידו בבת אחת - אין זה מעכב. ואם יש לו ספל נטיילה רגיל, טוב לכתחילה שיטול ממנו.

שאלה זו נשאלה בבית המדרש: יהודים בני טובים הנוהגים לענג את השבת בכל מיני מטעמים, ביניהם גם ברטבים כגון 'קטשופ' ושאר סוגי רטבים, שבאים בבקבוק ובו פקק מיוחד המיועד להוציא את הרוטב בצורה נוחה. וזה מעשה הבקבוק: מעל גוף הבקבוק מוברג פקק, והוצאת נולד הקטשופ אינה על ידי פתיחת הברגת הפקק, אלא הפקק נפתח ונסגר על גבי נקב קטן ממנו יוצא הרוטב, כך יוצא הרוטב בכמות קטנה ובמידה הרצויה. ולא משתמשים כלל בהברגה של הפקק רק בתחילת עשייתו, וזאת מפני שלצורך שמירת טריותו של הרוטב, לאחר מילוי הבקבוק במפעל מניחים בין הבקבוק לפקק המוברג כעין ניר כסף, וצריך להסיר את הפקק בהברגה להוריד הנייר הסותמו, ולהשיבו על כנו ושוב אין ההברגה נפתחת עוד. ויש לדון האם מותר לפותחו מחדש בשבת, דהיינו כשיש לו בקבוק חדש שעדיין סגור, וצריך לפתוח את מכסה ההברגה, כדי להסיר את הנייר הסותמו ולהבריאו בחזרה האם הדבר מותר, או שמה יש צד שאסור משום בנין בכלים.

תשובה:

הנה בסימן ש"ג (ע"פ ו) כתב המחבר וז"ל: "מטה של פריקים אסור להחזירה ולהדיק ואם תקע חייב חטאת וכו' וכוס של פריקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת. ויש מי שאומר דין הכוס כדין המטה" עכ"ל. (והנבאר במשנ"ב בטעם המח' בזה הוא דאין דרך להדקם בחזק).

וכעת יש לעיין בדבר שאינו בכח תקיעה והידוק, דמצד אחד אינו טורח כטירחא של "תקיעה בחזק". אך התוצאה היא תקיעה מעולה וחזקה. והאופן הזה הוא הנקרא "הברגה" (ויש עוד אופנים הדומים לו ע"י טכניקת קפיצים ותופנים כמו שמצוי בהרכבת עליות וכדו').

והנה כתב המגן אברהם והביאו במשנ"ב (סקמ"ה), דכוסות שלנו העשויים בחריצים (כמו אלו שיש שריו"ף (הברגה) סמוך לרגלם). ומהודקים בחזק - לכו"ע אסור, (וע"ש בשעה"צ סק ל"ב דהביא מח' ברפוי ככה"ג א"א מותר, ותולה בדין אם יתקע כן בחזק אם יהיה דאורייתא או דרבנן, שאם הוא דרבנן הוא מחלוקת אם מותר ברפוי ע"י דמכריע למעשה דאסור מדרבנן גם ברפוי).

ולפי"ז עולה דהברגה אסורה ויש שיטות דאפילו מדאורייתא. ואם יש לו לבעל דין לומר, אם כן, הכיצד פותחים וסוגרים פקקי בקבוקים וכדו' בשבת? והלא הגם שהפעולה היא פשוטה ביותר, מ"מ נוצר כאן חיבור חזק ומעולה! בזה כ' המשנ"ב שם בזה"ל: "וכיסוי הכלים ואפי' אם עשויים כן, שרי דהתם אין עשויים לקיום, רק לפתחו ולסגור תמיד" כ"כ הט"ז, עכ"ל. ובביאור ההיתר דמכסי כלים, נח' הדיעות, דחזו"י דעתיה ש"דוע" הרב דטעם ההיתר דאין עשוי להתקיים כן זמן רב, שכל שם סעיף כ"א וכיסוי הכלים וכו' אין בהם שום איסור וכו' לפי שאינן עשויים לקיום כלל רק לפותחו ולסגורו תמיד גם בשבת עצמה ולא אסרו אלא כשאינו עשוי על מנת לסתורו בשבת עצמה.

ובחזו"א (או"ח סי' נ' סק"ט ד"ה הא) כ' בזה"ל "והא דכתבו הט"ז והרמ"א ס' ש"י"ג דמותר לתקוע את כסוי הכלי כיון שעומד לסגור ולפתוח, היינו דוקא בכיסוי שאין סתימת הכלי בנין אלא שימוש, דכלי סתום לעולם אינו כלי ועל ענין הכלי הוא להיות פתוח ולשמש בו, ולכסותו שלא שעת שימוש והלכך אין הכיסוי והכלי כחד, אלא ב' גשמים משתתפים בשימוש, אבל הרכבה הדרושה לשימוש וכו' אף תיקון לשעה, חשיב בונה" עכ"ל. והיינו דכל האיסור הוא שכשמופרק אינו כלי כלל וכשמחברו נעשה לכלי, משא"כ בכיסוי כלים דכן הוא דרך שימושם, ואדרבה אם א"י לפתחו ולהסגר אין שמו כלי עכ"ל.

הא למדת, דכיסוי כלים רגיל כגון פקק של בקבוק שתיה, אף דבפועל הוא הברגה מעולה וחזקה ביותר. מ"מ מותר להסיר: לש"ע הרב דעשוי לפתחו ולסגורו תמיד, ולחזו"א דכן הוא דרך שימוש (דבקבוק שא"א כלל לפותחו לאו שמיה כלי), ונפק"מ ביניהם ככלי שכך הוא דרך שימוש אך אין עשוי לפותחו לסגורו תדיר (וכגון מלחיה שאם א"א כלל לפותחו אינה כלי אך מ"מ אינו עשוי פתיחה תדיר), וכן להפך בדבר שעשוי לפתיחה תדיר, אך אין כן דרך שימוש אבל הכא בבקבוק הקטשופ לכאורה יש חלק בין הפתיחה לסגירה דלענין הפתיחה האף אמנם דלהרב ודאי אסור, אך לחזו"א יש לדון דלכא"ו הדרך להשתמש בזה ע"י שבפנים הראשונה צריך לפתיחת ההברגה ע"מ להסיר הנייר הסותמו, וא"כ כך הוא דרך שימוש (ואף שאינו דומה ממש, דאפשר להתחכם ולפתוח ע"י שיכניס דבר חד ודק בהחור הקטן, וא"כ אינו עונה ממש על ההגדרה דאי לאו פתיחתו לאו שמיה כלי, אך עכ"פ כך היא דרך שימוש) ולכן מסתבר דלחזו"א שרי לפותחו אבל לסגורו כדרכו ודאי דאסור. לא מבעיא להרב דעומד כך לעולם, אלא גם לחזו"א דשוב אין דרך שימוש בפתיחה אלא רק דרך החור הקטן המיועד להוצאת הרוטב, ואיסורו מח' כנ"ל בשעה"צ א"י דא"י או דרבנן ולסגורו רפוי גם כן מח' כהנ"ל.

